

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sl@regeringskansliet.se

Handläggare
Enheten för hälsofrämjande
levnadsvanor
Anna Jansson

Datum
2025-03-16
Vårt ärendenummer
04790-2024
Ert ärendenummer
S2024/02100

Bättre tillsammans - förslag till en uppdaterad nationell cancerstrategi

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss. Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ges i uppdrag att utvärdera implementeringen av den nationella cancerstrategin i förhållande till strategins mål. Därutöver tillstyrker Folkhälsomyndigheten följande förslag, med nedan lämnade kommentarer:

- Utredning av hur Folkhälsomyndighetens ansvar och mandat, när det gäller cancer och andra icke-smittsamma sjukdomar, kan förtydligas i myndighetens instruktion.
- Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inrätta en funktion för samverkan kring strategisk planering, prioritering och koordinering av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet som gäller icke-smittsamma sjukdomar.
- Folkhälsomyndigheten bör, tillsammans med den föreslagna samverkansfunktionen, ges i uppdrag att ta fram en handlingsplan som definierar de viktigaste insatserna för att förebygga icke-smittsamma sjukdomar.
- Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att sammanställa evidensbaserade insatser som kan användas i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet för att öka jämlikheten i hälsa.

Vi instämmer i utredningens bedömning om att komplettera indikatorerna i uppföljningen av folkhälsan i Sverige med fler cancerspecifika riskfaktorer.

Folkhälsomyndigheten väljer därutöver att kommentera vissa av de övriga förslag och bedömningar som utredningen ger i detta yttrande.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

3.5.1. Samordnat hälsofrämjande och förebyggande arbete med förtydligt ansvar

Utredning av hur ansvar och mandat när det gäller cancer och andra icke-smittsamma sjukdomar kan förtydligas i Folkhälsomyndighetens instruktion

Folkhälsomyndigheten tillstyrker utredningens förslag om att myndighetens roll avseende cancer och andra icke-smittsamma sjukdomar ska förtydligas i instruktionen. Vi välkomnar särskilt om en sådan förändring innebär att det hälsofrämjande perspektivet respektive barn- och ungdomsperspektivet genomgående förtydligas. En förändring i myndighetens instruktion behöver dock föregås av en bredare översyn så att möjliga synergier, med idag befintliga uppdrag som myndigheten har, kan identifieras samt eventuella överlappningar hanteras. Det bör tas i beaktande att en förändrad instruktion kan komma att förutsätta en resursförstärkning till myndigheten.

Inrätta en funktion för samverkan kring strategisk planering, prioritering och koordinering av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet som gäller icke-smittsamma sjukdomar

Folkhälsomyndigheten tillstyrker förslaget om att det behövs ett stärkt och samlat hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete kopplat till cancer och andra icke-smittsamma sjukdomar, då flertalet risk- och skyddsfaktorer är gemensamma. För att få till stånd detta och för att skapa ett samhälle som främjar hälsa och förebygger ohälsa krävs en tvärssektoriell ansats och insatser inom många arenor och verksamheter. Folkhälsomyndigheten ser därför positivt på att inrätta en funktion för samverkan kring strategisk planering, prioritering och koordinering av det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet som gäller icke-smittsamma sjukdomar. Det är centralt att samtidigt se över gränsdragningar mot andra idag närliggande samverkansfunktioner som Folkhälsomyndigheten ansvarar för. Folkhälsomyndigheten instämmer även med utredningens förslag att de ingående aktörerna bör få ett tydligt långsiktigt uppdrag att medverka i den föreslagna funktionen, då detta säkerställer kraft i arbetet, liksom på utredningens bedömning att Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram ett förslag på vilka aktörer som bör ingå.

Framtagande av handlingsplan som definierar de viktigaste insatserna för att förebygga icke-smittsamma sjukdomar

Folkhälsomyndigheten tillstyrker utredningens förslag om att myndigheten, tillsammans med samverkansfunktionen, bör ges i uppdrag att ta fram en handlingsplan som definierar de viktigaste insatserna för att förebygga icke-smittsamma sjukdomar. I detta sammanhang vill Folkhälsomyndigheten lyfta

betydelsen av att handlingsplanen har ett särskilt fokus på barn och unga, och att arbetet med att ta fram en handlingsplan utvecklas på ett sätt som också inkluderar barn och ungas delaktighet i processen.

Bedömning om att komplettera indikatorerna i uppföljningen av folkhälsan i Sverige med fler cancerspecifika riskfaktorer

Folkhälsomyndigheten instämmer i utredningens bedömning om behov av att komplettera uppföljningen av Folkhälsan i Sverige med fler cancerspecifika riskfaktorer. En avgörande faktor kommer att vara tillgång till nödvändiga datakällor inklusive registerdata. Utveckling av NVR och andra register där vaccinationer registreras och kan analyseras nationellt vore av betydelse för uppföljning och forskning kring vaccinationer och cancer. Myndigheten bedömer att det nationella vaccinationsregistret, NVR, är av särskild betydelse för canceruppföljningen. Detta baserat på att HPV-vaccinationer som ges i barnvaccinationsprogrammet registreras i NVR och kan användas för uppföljning av cancerrisk över tid. Vaccinationsprogramsutredningen (SOU 2024:2) lämnade förslag om att utvidga NVR, så att fler vaccinationer får registreras. Att utvidga NVR skulle förbättra möjligheterna till uppföljning av vaccinationer som ges utanför barnvaccinationsprogrammet och som kan minska risken för cancer som vaccinationer mot HPV till vuxna samt vaccinationer mot hepatit B.

3.5.2. Prioriterade förebyggande insatser

Uppdrag att sammanställa evidensbaserade insatser som kan användas i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet för att öka jämlikheten i hälsa

Folkhälsomyndigheten tillstyrker utredningens förslag om att Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att stärka arbetet med att sammanställa evidensbaserade insatser. Vi bedömer att det är av betydelse att synliggöra och ta tillvara nära synergier med ovan nämnda handlingsplan. Därutöver ser vi det viktigt att synliggöra att den finansiering som anges i avsnitt 14.3 kan vara otillräcklig beroende av om förslag på uppdrag avser att systematiskt sammanställa forskningsstudier och bedöma effekter av åtgärder.

Utredningens bedömning inom prioriterade förebyggande insatser

Vi instämmer i utredningens bedömning om att regeringen bör överväga att genomföra nödvändiga kvarstående utredningar avseende sänkt mervärdesskatt på frukt och grönsaker samt utreda höjd skatt eller producentavgift på drycker med tillsatt socker. Folkhälsomyndigheten vill i detta sammanhang hänvisa till den rapport myndigheten lämnade i januari 2025 (*Samhället behöver främja en hälsosam livsmedelskonsumtion hos barn och unga, S2022/02969 (delvis)*) med förslag på hur insatser i samhället kan förändra livsmedelskonsumtionen i befolkningen, inte minst hos barn och unga.

4.7.1 Jämlik tillgång till cancerscreening i hela landet

Vi föreslår att Folkhälsomyndigheten medverkar i arbetet med rekommendationer inom screeningområdet vad gäller grupper som hälso- och sjukvården har svårt att nå. Folkhälsomyndigheten rapporterar redan idag täckningsgrad för screeningprogram till EU årligen, där data publiceras på Eurostats sidor om [Cancer screening statistics](#).

4.7.2 Högt och jämnt deltagande i screening

Utredningen uppmärksammar betydelsen av ett högt och jämlikt deltagande i screening. Folkhälsomyndigheten vill betona att det här finns synergier med förslaget om uppdrag till Folkhälsomyndigheten att sammanställa evidensbaserade insatser för att öka jämlikheten i hälsa (3.5.2 Prioriterade förebyggande insatser).

Specifika grupper som nämns i utredningen är personer som lever i hemlöshet, personer som genomgått könskorrigering, har skyddade personuppgifter eller saknar fast adress. Andra grupper som Folkhälsomyndigheten bedömer som relevanta är personer med obesitas, personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer, personer som lever med hiv, personer födda utomlands och personer med låg socioekonomisk status. Folkhälsomyndigheten bedömer även att det, utifrån ett jämlikhetsperspektiv, bör framgå tydligare hur transpersoner som har bytt kön från kvinna till man ska nås av screeningprogrammen.

Kap 14 Konsekvenser

Totalt föreslår utredningen en budget på 10 miljoner inom samordnat hälsofrämjande och förebyggande arbete varav 6 miljoner till Folkhälsomyndigheten och 4 miljoner till utredning om beskattning av frukt och grönt. Förslag på budget för uppdrag som föreslås tilldelas Folkhälsomyndigheten bedömer vi inte möjliga att ta ställning till i detta yttrande och önskar istället ha dialog om resursbehov för eventuellt tillkommande uppgifter och ansvarsområden.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektör Anna Bessö. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Josefin P Jonsson, Anna Maria Böök och Lennie Lindberg deltagit. Enhetschefen Anna Jansson har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut